

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 20 ΜΑΪΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

- A.** Χαρακτηριστικό της ποίησης του Σαχτούρη είναι η χρήση υπερρεαλιστικών εικόνων. Η ποίηση του κινείται σε ένα «υπερλογικό» χώρο, σε έναν κόσμο που βρίσκεται έξω από τα όρια της πραγματικότητας και της λογικής, σε έναν κόσμο παράλογο όπου κυριαρχεί η τολμηρή φαντασία.
- Ειδικότερα, το ποίημα ο «Ελεγκτής» αποτελείται από τρεις ενότητες – εικόνες. Στη πρώτη, ο ουρανός παρουσιάζεται ως μπαξές που έχει αίμα και χιόνι, «Ένας μπαξές γεμάτος αίμα ειν' ο ουρανός»
- Στη δεύτερη, ο ποιητής εμφανίζεται ως ελεγκτής των αστεριών «και πρέπει πάλι να ελέγξω τα αστέρια».
- Στην τρίτη, ως πουλί που πετάει με σπασμένα φτερά «εγώ...να πετάω»
- B.1. α.** Τα χρώματα στην ποίηση του Σαχτούρη αποτελούν κυρίαρχα στοιχεία κάθε φορά καθώς δηλώνουν την έλξη αλλά και την απώθηση που ασκούν πάνω στον ποιητή τα αντικείμενα του κόσμου. Είναι για τον ποιητή τα απαραίτητα βοηθητικά στοιχεία για να φασματοποιεί τον κόσμο. Ας θυμηθούμε τον τίτλο της ποιητικής συλλογής «Τα φάσματα ή η χαρά στον άλλο δρόμο», στην οποία ανήκει το ποίημα και την σχέση του ποιητή με τη ζωγραφική.
- Δύο είναι τα κυρίαρχα χρώματα, το κόκκινο «αίμα» και το άσπρο «χιόνι» τα οποία διαρκώς επικοινωνούν μεταξύ τους και είναι εξίσου σημαντικά, αποτελώντας εικαστικά στοιχεία. Ο μπαξές που είναι πολύχρωμος, το κόκκινο αίμα, ο γαλάζιος ουρανός και το λευκό χιόνι επιβεβαιώνουν την παρουσία των χρωμάτων στο ποίημα.
- β.** Ο Σαχτούρης, ποιητής της μεταπολεμικής γενιάς, έχει επηρεαστεί από δύο σύγχρονα λογοτεχνικά ρεύματα, του συμβολισμού και του υπερρεαλισμού. Βασικό στοιχείο της ποίησης του είναι η χρήση λέξεων που λειτουργούν ως σύμβολα. Τον ίδιο ρόλο επιτελούν και τα χρώματα. Συγκεκριμένα, το κόκκινο «αίμα» κυρίαρχο μοτίβο των ποιημάτων του, λειτουργεί ως σύμβολο πολέμου και σφαγής. Εκφράζει τη σκληρή πραγματικότητα της αιματοβαμμένης εποχής του ποιητή, τη δολοφονική όψη του Β Παγκοσμίου πολέμου και του εμφυλίου πολέμου.
- Το λευκό «χιόνι», ένα επίσης σταθερό σύμβολο της ποίησης του Σαχτούρη, συμβολίζει την ελπίδα, την προσδοκία και την αισιοδοξία αναφορικά με την τελική επικράτηση της ζωής και όλων όσων την καταξιώνουν: αγάπη, αγνότητα, ανθρωπισμός έναντι του θανάτου και του ολέθρου που αμαυρώνουν την εποχή του ποιητή.
- B.2** Ο τίτλος του ποιήματος «ο Ελεγκτής» παρουσιάζει ένα από τα γνωρίσματα των ποιημάτων του Σαχτούρη, που είναι η απλή γλώσσα και το λιτό λεξιλόγιο.

Πράγματι, δεν χρησιμοποιούνται εντυπωσιακές σπάνιες ή εξεζητημένες λέξεις, ενώ από τα μέρη του λόγου κυριαρχεί το ουσιαστικό «ο ελεγκτής» που δίνει στο λόγο πυκνότητα και βάθος, που στοχεύει στο καίριο, στην ουσία και όχι σε δευτερεύουσες ιδιότητες, προβάλλοντας με τον τρόπο αυτό την ιδιότητα αλλά και την ευθύνη του ποιητή.

- Γ. Ο ελεγκτής – ποιητής είναι ένα πρόσωπο επιφορτισμένο με μια τεράστια ευθύνη, γι' αυτό και αυτονομείται με το «εγώ» να καταλαμβάνει μόνο τον ένα στίχο. Αυτή την ευθύνη του την υπαγορεύει η ίδια η φύση του ως «κληρονόμου πουλιών», ως προικισμένη με ξεχωριστές ιδιότητες και ικανότητες που έχει κληρονομήσει το χρέος και την ευθύνη να διατηρήσει και να μεταλαμπαδεύσει υψηλές αξίες, λειτουργώντας ως μοναδικός σύνδεσμος του ουρανού και της γης, κληρονόμος της ποίησης και πρεσβευτής του πνευματικού πολιτισμού. Ο χώρος του ποιητή και των πουλιών είναι ο ουρανός, του ενός κυριολεκτικά και του άλλου μεταφορικά. Τα πουλιά κινούνται με άνεση στον ουρανό και ο συσχετισμός του ποιητή με τα πουλιά καθίσταται σαφής, αφού έχει και αυτός την ικανότητα να μεταβαίνει με ευκολία από τον πραγματικό, έλλογο κόσμο στον φανταστικό άλογο κόσμο. Εξάλλου και κατά τον Πλάτωνα οι ποιητές καλούνταν «πτηνά»

Το «πρέπει» προσδιορίζει αμετάκλητα το καθήκον του ελεγκτή – ποιητή στον οποίο δεν επιτρέπεται ούτε ολιγορία αλλά ούτε και αναβλητικότητα. Είναι υποχρεωμένος έστω και με «σπασμένα φτερά» να πετάει και να είναι συνεπής στο ρόλο του ακόμη και όταν οι αντικειμενικές συνθήκες το καθιστούν δύσκολο. Με τη φράση αυτή συμβολίζονται οι εφιαλτικές εικόνες της εποχής του, κατά την οποία δυσκολεύεται να διαφυλάξει τις πνευματικές αξίες και να διατηρήσει ζωντανή την αισιοδοξία. Παράλληλα εκφράζεται και το παράπονο του ποιητή μας που αδυνατεί να επικοινωνήσει με το ευρύ κοινό. Δεν έχει κανένα δικαίωμα να επικαλεστεί καμία δικαιολογία ούτε του συγχωρείται καμία ανθρώπινη αδυναμία: πρέπει να αίρεται και με σπασμένα φτερά πάνω από την πραγματικότητα γι' αυτό και επιβάλλει στον εαυτό του την συνεχή επαγρύπνηση, ώστε να επιτελεί αδιάκοπα το καθήκον του.

- Δ. Και τα δύο ποιήματα, τόσο ο «Ελεγκτής» όσο και η «Ανταπόδοση» αποτελούν ποιήματα για την ποίηση. Θέτουν τους ποιητές αντιμέτωπους με το ρόλο – χρέος τους απέναντι στην κοινωνία και τον άνθρωπο.

Ειδικότερα, στον «Ελεγκτή» ο ποιητής παρουσιάζεται ως ένα άτομο με υψηλή συνείδηση του χρέους του απέναντι στην εποχή του και στην τέχνη του. Η ευθύνη του συνίσταται στη δικαίωση του πανανθρώπινου αιτήματος για «ουρανό» τον καθαρό χώρο της ελπίδας και της χαράς της λύτρωσης του ανθρώπου από τα δεινά της πραγματικότητας. Ρόλος του ποιητή είναι να αποτελέσει το δίαυλο επικοινωνίας ανάμεσα στην κοινωνία, τον άνθρωπο και τον πνευματικό χώρο, με την ποίηση ως μέσο απελευθέρωσης και επικοινωνίας. Αυτός ο ρόλος είναι καθοριστικός κυρίως όταν οι συνθήκες είναι δυσοίωνες και οι αξίες εκλείπουν. Χρέος του υπεύθυνου ποιητή είναι να περιφρουρεί τα πνευματικά αγαθά και τις αξίες (αστέρια) με εγρήγορση, αποφασιστικότητα και θυσίες (έσφιξα τα σκοινιά μου). Το επιτακτικό χρέος του (πρέπει) υπαγορεύεται από την ίδια τη φύση του

(πουλί), αλλά και από την παράδοση (κληρονόμος), γι' αυτό οφείλει να ίπταται πάνω από δυσκολίες και την όποια αντιπνευματικότητα της εποχής του.

Αντίστοιχα στην «Ανταπόδοση» του Ρίτσου, ο ποιητής παρουσιάζεται ως ένας «τεχνίτης του Λόγου» επιφορτισμένος με ένα επίπονο έργο. Ένας δημιουργός ο οποίος βρίσκεται αντιμέτωπος με τις ίδιες τις «λέξεις» και με το περιεχόμενό τους, με το «χρόνο» και την καταξίωση αλλά και με την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα. Ένας ποιητής που έχει την ικανότητα να μετουσιώνει συναισθήματα (στεναγμούς των άστρων), να μεταλαμπαδεύει αξίες και ιδανικά (μεγάλες σημαίες) και να επικοινωνεί με τον απλό άνθρωπο, βοηθώντας τον να αρθεί πάνω από την πραγματικότητα διδάσκοντάς του «εγκαρτέρηση», αγάπη, ελπίδα, αισιοδοξία (στο γαλάζιο, στο κόκκινο, στο κίτρινο). Ωστόσο, αυτή η σταδιακή ανοδική πορεία του στον κόσμο της Τέχνης τον φέρνει αντιμέτωπο συχνά με την αντιπνευματικότητα της εποχής του, γίνεται αποδέκτης επικρίσεων (τα βέλη στα γυμνά πλευρά) και πολλές φορές η αναγνώρισή του επέρχεται αργά, ίσως και μετά θάνατον.

Αξίζει βεβαίως να επισημανθεί ότι, ενώ στον «Ελεγκτή» προβάλλεται η ευθύνη και το χρέος του ποιητή απέναντι στην κοινωνία, η «Ανταπόδοση» είναι αυτή που κατά κύριο λόγο παρουσιάζει την προσφορά του ποιητή αλλά και την ανταπόκριση του κοινού σ' αυτά τα «δώρα της ποίησης» που ακόμη και αν δεν γίνονται πάντα αντιληπτά- αποδεκτά ο ποιητής έχει χρέος να τα προσφέρει.

Επιμέλεια απαντήσεων:

Σκουριανού Μαίρη

Μπέκου Νατάσα

Φιλόλογοι

Φροντιστήριο Μ.Ε «ΕΠΙΛΟΓΗ» - Καλαμάτα